

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ VILNIAUS PATAISOS NAMUS

2015-06-09 Nr. 4D-2015/1-601
Vilnius

I. SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2015-04-27 gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą dėl pareigūnų veikslių pataisos namuose (toliau taip pat vadinama – Vilniaus PN arba PN) nesuteikiant ilgalaikio pasimatymo su žmona (toliau vadinama – Skundas).

2. Pareiškėjas Skunde nurodo:

2.1. „Kreipiausi į Vilniaus PN Direktorių, kad skirtų papildomą pasimatymą (asmeninį) vestuvių proga, bet taip ir neskyrė, o išskyrė tik priklausomą pasimatymą. Po mėnesio kreipiausi vėl į Vilniaus PN direktorių, kad išskirtų asmeninį pasimatymą (papildomą) su žmona, kuri grįžo iš užsienio [...], bet direktorius papildomo pasimatymo neskyrė“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

2.2. „[...] kada parašiau priklausomam ilgalaikiui pasimatymui, paaiškinau (žodžiu), kad reikalingas pasimatymas iki gegužės 7 dienos, nes žmona po 7 dienų išvažiuoja į užsienį dirbti, tai direktorius [...] išskyrė pasimatymą gegužės 14–15 dienomis. Tuo parodydamas, kad jei norės tai duos pasimatymą, o jei nenorės tai ir neduos.“

3. Pareiškėjas prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

II. TYRIMAS IR IŠVADOS

Nustatytos reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 ir 20 straipsnių nuostatomis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2015-05-06 raštu Nr. 4D-2015/1-601/3D-1161, 2015-05-26 raštu Nr. 4D-2015/1-601/3D-1393 kreipėsi į Vilniaus pataisos namus, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

5. Iš Vilniaus pataisos namų pateiktų paaiškinimų ir pridėtų dokumentų nustatyta:

5.1. Pareiškėjas 2015-02-06 prašymu kreipėsi dėl ilgalaikio pasimatymo (vestuvių sukakties proga) su žmona suteikimo 2015 m. kovo 12–13 dienomis. Pasimatymas Pareiškėjui buvo skirtas.

5.2. Kaip nurodė Vilniaus PN administracija, dėl papildomų ilgalaikių pasimatymų suteikimo Pareiškėjas nesikreipė.

5.3. Pareiškėjas 2015-04-09 prašymu kreipėsi dėl ilgalaikio pasimatymo su žmona suteikimo 2015 m. gegužės 2–3 dienomis. Prašyme nebuvo detalizuotos priežastys, kodėl ilgalaikį pasimatymą prašoma suteikti būtent nurodytomis dienomis.

5.4. Pareiškėjas 2015-04-22 prašymu kreipėsi į Vilniaus PN administraciją prašydamas

paaiškinti, kodėl jam nebuvo skirtas ilgalaikis pasimatymas su žmona 2015 m. gegužės 2–3 dienomis. Šiame prašyme Pareiškėjas nurodė, kad jo žmona dirba užsienyje, todėl kitomis dienomis ji bus išvykusi.

5.5. Pareiškėjas 2015-04-30 prašymu Vilniaus PN administracijai nurodė, jog ilgalaikis pasimatymas su žmona 2015 m. gegužės 14–15 dienomis nereikalingas, nes ji bus išvažiavusi dirbti į užsienį.

5.6. Vilniaus PN administracija į Pareiškėjo 2015-04-22 prašymą atsakė 2015-04-28 raštu Nr. 42-341(1). Šiame rašte, be kita ko, buvo paaiškinta, jog antrajam būriui gegužės mėnesį ilgalaikiams pasimatymams buvo skirtas laikas nuo 2015-05-09. Ankstesnis pasimatymų laikas „buvo užimtas“ kitų nuteistųjų.

5.7. „Informuojame Jus, kad įstaigos administracija nuolat stengiasi sustiprinti nuteistųjų socialinius ryšius ir skatina pasimatymus su jų artimaisiais, tačiau vadovaujasi principu – geras elgesys – daugiau teisių ir laisvių, blogas – mažiau.

Sprendimo priėmimas dėl pasimatymų nuteistiesiems suteikimo su jų artimaisiais, kurie atvyksta iš užsienio, priklauso nuo tos informacijos įstaigai pateikimo operatyvumo ir galimybių išspręsti susidariusią situaciją. Minimu atveju įstaigos administracija nebuvo laiku informuota apie esamą padėtį ir jos aplinkybes. Patvirtinus ilgalaikių pasimatymų grafiką, pakeisti nuteistajam išskirtas ilgalaikio pasimatymo dienas yra pakankamai sudėtinga, kadangi visi nuteistieji iš anksto informuoja savo artimuosius apie jų pasimatymui išskirtas dienas ir kiekvienas jiems išskirtą pasimatymą planuoja. Įstaigos administracija, sužinojusi apie pareiškėjo žmonos ketinimą išvykti, norėjo padėti pareiškėjui susitikti su jo žmona, apklausė nuteistuosius, kuriems ilgalaikiai pasimatymai buvo išskirti pareiškėjui tinkamomis dienomis, tačiau galimybės pakeisti grafiką neatsirado. Laisvų kambarių gegužės 2–3 dienomis įstaiga neturėjo.“

Skundo tyrimui reikšmingi teisės aktai

6. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso:

„73 straipsnis. Paprastajai grupei priskirtų nuteistųjų laikymo sąlygos
Paprastajai grupei priskirti nuteistieji turi teisę:

[...]

2) per tris mėnesius gauti vieną ilgalaikį ir vieną trumpalaikį pasimatymą;

[...]”;

„74 straipsnis. Lengvajai grupei priskirtų nuteistųjų laikymo sąlygos

Lengvajai grupei priskirti nuteistieji turi teisę:

[...]

2) per du mėnesius gauti vieną ilgalaikį ir vieną trumpalaikį pasimatymą;

[...]“;

„94 straipsnis. Nuteistųjų teisė pasimatyti su giminaičiais ir kitais asmenimis

[...]

7. Nuteistiesiems, kurie laisvės atėmimo bausmę atlieka būdami priskirti paprastajai arba lengvajai grupei, socialiniams ryšiams palaikyti pataisos įstaigos direktoriaus arba jį pavaduojančio pareigūno nutarimu gali būti suteikiami papildomi trumpalaikiai ir ilgalaikiai pasimatymai.

[...]“

7. Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2003-07-02 įsakymu Nr. 194:

„102 punktas

Pasimatymo suteikimo procedūra pradedama gavus nuteistojo arba į pasimatymą su juo atvykusio asmens rašytinį prašymą. [...] Atsisakius suteikti pasimatymą, nuteistojo arba į pasimatymą su juo atvykusio asmens prašyme įrašomi atsisakymo motyvai. [...]“

Skundo tyrimui reikšminga teismų praktika

8. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas:

8.1. 2013-04-15 nutartyje administracinėje byloje Nr. A⁸⁵⁸-889/2013 nurodė:

„Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į nurodytas BVK nuostatas, aiškindama jas sistemiškai, atkreipia dėmesį, kad BVK 94 straipsnio 6 dalyje numatyta teisė į ilgalaikius pasimatymus su sutuoktiniu negali būti aiškinama taip, kad jos suteikimas, įgyvendinimas priklausytų išimtinai nuo įkalinimo įstaigų diskrecijos. Šiuo aspektu pažymėtina, jog teisė į ilgalaikius pasimatymus yra viena iš nuteistųjų teisių, padedančių palaikyti santykius su artimais žmonėmis, ir šiuo atveju nuo kiekvieno konkretaus asmens priklauso, ar jis pasinaudos šia teise ir kaip jis ja naudosis. Manytina, jog, asmeniui nusprendus pasinaudoti teise į ilgalaikius pasimatymus ir atitinkant įstatymų numatytus reikalavimus į tokius pasimatymus, pasimatymų teisės suteikimas negali priklausyti išimtinai nuo įkalinimo įstaigų diskrecijos teisės, nes tokiu atveju būtų paneigiamos nuteistiesiems BVK suteiktos teisės ir jų įgyvendinimas priklausytų išimtinai nuo kitų asmenų valios. Iš esmės tokie veiksmai nurodytą teisę paverstų deklaratyvia ir neefektyvia.

Pažymėtina, jog tokį nurodytą teisės į pasimatymus aiškinimą pagrindžia ir tai, kad tokios teisės įtvirtinimas, jos įgyvendinimas padeda pasiekti *inter alia* Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo įstatymų paskirtį – nustatyti tokią bausmės vykdymo tvarką, kad atlikęs bausmę nuteistasis savo gyvenimo tikslų siektų teisėtais būdais ir priemonėmis (BVK 1 str. 2 d.). Be to, jos įtvirtinimu yra užtikrinamas Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – ir EŽTK) 8 straipsnyje garantuojama teisė į šeimos gyvenimo gerbimą“;

8.2. 2013-05-30 nutartyje administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-746/2013 nurodė:

„Bausmių vykdymo kodekso 94 straipsnio 7 dalis reglamentuoja, kad nuteistiesiems, kurie laisvės atėmimo bausmę atlieka būdami priskirti paprastajai arba lengvajai grupei, socialiniams ryšiams palaikyti pataisos įstaigos direktoriaus arba jį pavaduojančio pareigūno nutarimu gali būti suteikiami papildomi trumpalaikiai ir ilgalaikiai pasimatymai. Minėtoje įstatymo normoje suformuluota įstatymų leidėjo valia, kad nuteistiesiems, priskirtiems paprastajai arba lengvajai grupei, socialiniams ryšiams palaikyti gali būti suteikiami papildomi trumpalaikiai ir ilgalaikiai pasimatymai, aiškiai atriboja, kad Bausmių vykdymo kodekso 94 straipsnio 7 dalyje numatyti pasimatymai yra papildomi, t. y. jie gali būti suteikti pagal šioje įstatymo normoje nustatytas sąlygas, jei nuteistasis yra pasinaudojęs Bausmių vykdymo kodekso 73 ir 74 straipsniuose ir 94 straipsnio 1 ir 6 dalyse numatytu ilgalaikių pasimatymų skaičiumi.“

Išvados

9. Pareiškėjas nurodo, jog kreipėsi į Vilniaus pataisos namų direktorių su prašymu skirti papildomą ilgalaikį pasimatymą su žmona vestuvių sukakties proga, tačiau jam buvo skirtas ilgalaikis pasimatymas (ne papildomas). Kaip nurodo Pareiškėjas, jis po mėnesio vėl kreipėsi į PN direktorių, kad skirtų papildomą ilgalaikį pasimatymą su žmona, kuri grįžo iš užsienio, bet papildomas ilgalaikis pasimatymas nebuvo skirtas.

Pareiškėjas dar kartą kreipėsi dėl ilgalaikio pasimatymo suteikimo, kaip nurodo, žodžiu paaiškino, kad nori šį pasimatymą gauti iki gegužės 7 dienos, nes žmona išvyksta dirbti į užsienį, tačiau PN direktorius pasimatymą skyrė gegužės 14–15 dienomis.

10. Pareiškėjas Skunde nedetalizavo, kokiais konkrečiais prašymais kreipėsi dėl ilgalaikių pasimatymų suteikimo, todėl Vilniaus pataisos namų administracijos buvo paprašyta pateikti visų Pareiškėjo kreipimūsi, adresuotų PN nuo 2015-01-01 iki 2015-04-22, kopijas.

11. Skundo tyrimo metu nustatyta, jog Pareiškėjas 2015-02-06 prašymu kreipėsi dėl ilgalaikio pasimatymo (vestuvių sukakties proga) su žmona suteikimo 2015 m. kovo 12–13 dienomis. Šis pasimatymas Pareiškėjui buvo suteiktas.

12. Pareiškėjas 2015-04-09 prašymu kreipėsi dėl ilgalaikio pasimatymo su žmona suteikimo 2015 m. gegužės 2–3 dienomis. Šiame prašyme nebuvo detalizuotos priežastys, kodėl ilgalaikį pasimatymą prašoma suteikti būtent nurodytomis dienomis. Pareiškėjas 2015-04-22 prašymu kreipėsi į Vilniaus PN administraciją prašydamas paaiškinti, kodėl jam nebuvo skirtas ilgalaikis pasimatymas su žmona 2015 m. gegužės 2–3 dienomis. Šiame prašyme Pareiškėjas nurodė, kad jo žmona dirba užsienyje ir ilgalaikiam pasimatymui skirtomis dienomis ji bus išvykusi dirbti. Pareiškėjas 2015-04-30 prašymu Vilniaus PN administracijai paaiškino, jog ilgalaikis pasimatymas su žmona 2015 m. gegužės 14–15 dienomis jam nereikalingas. Vilniaus pataisos namų administracija į Pareiškėjo 2015-04-22 prašymą atsakė 2015-04-28 raštu Nr. 42-341(1). Šiame rašte, be kita ko, buvo paaiškinta, jog antrajam būriui gegužės mėnesį ilgalaikiams pasimatymams buvo skirtas laikas nuo 2015-05-09. Ankstesnėmis gegužės mėnesio dienomis pasimatymų laikas buvo skirtas kitiems nuteistiesiems (būriams).

13. Bausmių vykdymo kodekso 94 straipsnio 7 dalyje reglamentuota, kad nuteistiesiems, kurie laisvės atėmimo bausmę atlieka būdami priskirti paprastajai arba lengvajai grupei, socialiniams ryšiams palaikyti pataisos įstaigos direktoriaus arba jį pavaduojančio pareigūno nutarimu gali būti suteikiami papildomi trumpalaikiai ir ilgalaikiai pasimatymai. Kaip nurodo Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, šioje įstatymo normoje suformuluota taisyklė, kad nuteistiesiems, priskirtiems paprastajai arba lengvajai grupei, socialiniams ryšiams palaikyti gali būti suteikiami papildomi trumpalaikiai ir ilgalaikiai pasimatymai, aiškiai diferencijuoja, kad Bausmių vykdymo kodekso 94 straipsnio 7 dalyje numatyti pasimatymai yra *papildomi*, t. y. jie gali būti suteikti pagal šioje įstatymo normoje nustatytas sąlygas, jei nuteistasis yra pasinaudojęs Bausmių vykdymo kodekso 73 ir 74 straipsniuose ir 94 straipsnio 1 ir 6 dalyse numatytu ilgalaikių pasimatymų skaičiumi (šios pažymos 8.2 papunktis).

Kadangi Pareiškėjui vis dar priklausė gauti ilgalaikius pasimatymus, nėra pagrindo teigti, kad Vilniaus PN pareigūnai turėjo pagrindą svarstyti galimybę suteikti papildomą ilgalaikį pasimatymą.

14. Pareiškėjas Skunde taip pat akcentuoja, kad ilgalaikis pasimatymas su žmona jam buvo būtinas šių metų gegužės 2–3 dienomis, nes vėliau jo sutuoktinė išvyko dirbti į užsienį; tačiau PN administracija į šią aplinkybę neatsižvelgė ir ilgalaikį pasimatymą skyrė gegužės 14–15 dienomis.

15. Vilniaus pataisos namų administracija Seimo kontrolieriui paaiškino, jog nuolat stengiasi sustiprinti nuteistųjų socialinius ryšius ir skatina pasimatymus su jų artimaisiais, o sprendimo priėmimas dėl pasimatymų nuteistiesiems suteikimo su jų artimaisiais, kurie atvyksta iš užsienio, priklauso nuo reikalingos informacijos įstaigai pateikimo operatyvumo ir galimybių išspręsti susidariusią situaciją. Kaip nurodo Vilniaus PN pareigūnai, įstaigos administracija nebuvo laiku informuota apie esamą padėtį.

16. Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių 102 punkte nustatyta, kad pasimatymo suteikimo procedūra pradedama gavus nuteistojo arba į pasimatymą su juo atvykusio asmens rašytinį prašymą. Atsisakius suteikti pasimatymą, nuteistojo arba į pasimatymą su juo atvykusio asmens prašyme įrašomi atsisakymo motyvai.

Teisė į ilgalaikius pasimatymus yra viena iš nuteistųjų teisių, padedančių palaikyti santykius su artimais žmonėmis, ir šiuo atveju nuo kiekvieno konkretaus asmens priklauso, ar jis

pasinaudos šia teise ir kaip jis ja naudosis. Kaip savo jurisprudencijoje yra pažymėjęs Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, asmeniui nusprendus pasinaudoti teise į ilgalaikius pasimatymus ir atitinkant įstatymų numatytus reikalavimus, kuriems esant suteikiami tokie pasimatymai, pasimatymų teisės suteikimas negali priklausyti išimtinai nuo įkalinimo įstaigų diskrecijos teisės, nes tokiu atveju būtų paneigiamos nuteistiesiems Bausmių vykdymo kodekso suteiktos teisės ir jų įgyvendinimas priklausytų išimtinai nuo kitų asmenų valios. Iš esmės tokie veiksmai nurodytą teisę paverstų deklaratyvia ir neefektyvia (šios pažymos 8.1 papunktis).

17. Pirmiau išdėstytos Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių 102 punkto nuostatos, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika suponuoja pataisos įstaigos administracijos pareigą sudaryti galimybę nuteistiesiems pasinaudoti ilgalaikių pasimatymų teise. Pasimatymo suteikimo procedūra gali būti pradama nuteistojo prašymu. Jei pataisos namų administracija nusprendžia prašymo netenkinti, ji turi apie tai motyvuotai nurodyti šiame prašyme.

18. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas 2015-04-09 prašyme nurodė, jog pageidauja gauti ilgalaikį pasimatymą būtent gegužės 2–3, o ne kitomis dienomis. Šiame prašyme, kurio kopiją pateikė Vilniaus PN administracija, nėra išdėstytų motyvų, kuriais būtų atsisakyta suteikti ilgalaikį pasimatymą Pareiškėjo norėtomis dienomis. Vis dėlto ilgalaikį pasimatymą Pareiškėjui buvo numatyta suteikti tik gegužės 14–15 dienomis.

Atsisakymo motyvai Pareiškėjui buvo pateikti tik tuomet, kai jis 2015-04-22 prašymu kreipėsi į Vilniaus PN administraciją.

19. Pirmiau nurodytos aplinkybės patvirtina, kad Vilniaus PN pareigūnai, nagrinėdami 2015-04-09 prašymą ir nesuteikdami ilgalaikio pasimatymo jame nurodytomis dienomis, nesilaikė Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių 102 punkto reikalavimo nurodyti atsisakymo motyvus. Kita vertus, Skundo tyrimo metu nebuvo nustatyta objektyvių duomenų, patvirtinančių, kad Pareiškėjas, pateikdamas 2015-04-09 prašymą, informavo PN namų administraciją, kad jo žmona artimu metu planuoja išvykti dirbti į užsienį. Vilniaus pataisos namų pareigūnai teigia, jog šią informaciją gavo per vėlavimą ir negalėjo skirti kito pasimatymo laiko. Taigi, nustatytos aplinkybės nesudaro pagrindo teigti, kad skiriant ilgalaikio pasimatymo datą PN administracija sąmoningai sudarė kliūtis Pareiškėjui gauti ilgalaikį pasimatymą su žmona, todėl Skundas atmestinas.

Kartu Vilniaus pataisos namų direktoriui Arvydui Ižičkai rekomenduotina imtis priemonių, kad nagrinėjant nuteistųjų prašymus dėl ilgalaikių pasimatymų suteikimo būtų laikomasi Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių 102 punkto reikalavimo atsisakius suteikti pasimatymą, nuteistojo arba į pasimatymą su juo atvykusio asmens prašyme įrašyti atsisakymo motyvus.

III. SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

20. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X Skundą dėl pareigūnų veiksmų Vilniaus pataisos namuose nesuteikiant ilgalaikio pasimatymo su žmona atmesti.

IV. SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

21. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius Vilniaus pataisos namų direktoriui **Arvydui Ižičkai rekomenduoja** imtis priemonių, kad nagrinėjant nuteistųjų prašymus dėl ilgalaikių pasimatymų suteikimo būtų laikomasi Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklių 102 punkto reikalavimo atsisakius suteikti pasimatymą, nuteistojo arba į pasimatymą su juo atvykusio asmens prašyme įrašyti atsisakymo motyvus.

22. Apie rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių informuoti iki 2015-07-15.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas